

Andrzej Garbarz

"Etyka lekarska", Stanisław Olejnik, Katowice 1994 : [recenzja]

Resovia Sacra. Studia Teologiczno-Filozoficzne Diecezji Rzeszowskiej 2,
241-243

1995

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. STANISŁAW OLEJNIK, *Etyka lekarska*, Katowice 1994, ss. 152.

Metodyczna refleksja naukowa nad działalnością człowieka powinna uwzględniać w każdej dziedzinie aspekty etyczne. Jeżeli działalność ta dotyczy bezpośrednio człowieka, jego życia i zdrowia, wymiar etyczny staje się niemal oczywisty i konieczny. Odkrywanie zasad postępowania moralnego, ich opis i uzasadnienie jest zadaniem etyków i moralistów. Nic więc dziwnego, że próbują oni podawać je tym, którzy zajmują się profesjonalnie taką działalnością.

Szczególną dziedziną zainteresowań ze względu na jej specyfikę jest medycyna. Interesują się nią nie tylko ci, którzy tworzą służbę zdrowia, ale niemal każdy, zwłaszcza wtedy, gdy przychodzi mu korzystać z usług medycznych. To zainteresowanie posiada bogatą tradycję naukowej deontologii lekarskiej. Dynamiczny rozwój współczesnej medycyny, chlubiącej się niezwykłymi osiągnięciami, niesie ze sobą wiele problemów domagających się pogłębionej refleksji etycznej i prawnej.

Dobrze się stało, że na rynku księgarskim w Polsce ukazała się książka, znanego i cenionego w kraju i za granicą teologa moralisty, ks. prof. dr hab. Stanisława Olejnika, *Etyka lekarska*, wydana przez oficynę „Unia” w Katowicach. Jak pisze w przedmowie Autor „opracowanie to jest syntezą etyki lekarskiej” (s. 5). Sięgając do Kodeksu Etyki Lekarskiej opracowanego na nadzwyczajnym zjeździe w 1994 roku, ks. prof. Olejnik próbuje podać uzasadnienie treści wskazań etycznych Kodeksu (s. 5).

Książka składa się z siedmiu rozdziałów, w których omawiane są poszczególne zagadnienia. Charakterystyczny jest ostatni punkt każdego rozdziału, zatytułowany jednakowo „Z perspektywy chrześcijańskiej” (por. s. 28-32; 47-50; 65-68; 110-112; 125-128; 142-144). Punkty te pomyślane są nie tyle jako podsumowanie rozważań, ale są raczej dodatkowym elementem refleksji etycznej z punktu widzenia chrześcijańskiej teologii moralnej. W całej książce nie ma przypisów. Autor prezentuje poglądy i stanowiska różnych autorów i odwołuje się do nich w trakcie wywodów wymieniając nazwiska (por. np. s. 12; 13; 17; 22; 32 i in.). Podobnie czyni, gdy przytacza i cytuje

dokumenty Kościoła (np. s. 47; 126), Kodeks Etyki Lekarskiej (np. s. 60; 61; 71; 75), czy inne dokumenty np. Deklarację Genewską z 1947 roku (s. 54), czy Deklarację Hawajską z roku 1975 (s. 117). Jasny i zrozumiały język sprawia, że tak skonstruowana treść nie tylko nie zaciemnia rozważań, ale orientuje czytelnika w skali danego problemu i sposobach jego rozwiązywania. Bibliografia, dość obszerna podana na końcu publikacji (s. 145-148). Całość zamyka krótka „Nota o Autorze” (s. 149).

Bardzo interesujące są dwa pierwsze rozdziały książki, w których ks. Olejnik zastanawia się nad podstawami etyki i roli etyki w medycynie. Pierwszy rozdział ma charakter ogólny (s. 9-32). Jego treść odnosi się nie tylko do etyki lekarskiej, lecz do każdej etyki. Drugi natomiast uzasadnia potrzebę etyki w medycynie (s. 33), odwołuje się do sumienia lekarza (s. 38), ukazuje w sposób zwięzły tradycje myśli etycznej w medycynie (s. 41-43), wreszcie omawia przesłanki, na których taka etyka winna się oprzeć (s. 44). Głównym jej odniesieniem jest właściwa koncepcja człowieka, jego osobowa godność. „Etyka lekarska - jak pisze ks. Olejnik - nie jest zatem, i nie może być, całkowicie autonomiczna, musi się odwoływać do podstawowych zasad moralnych człowieczeństwa, do osobowej natury ludzkiej” (s. 43).

Dopiero uwzględniając te ogólne zasady, można wskazać szczegółowe normy, które określają postawę moralną lekarza (s. 51) i jego „zawodowy” stosunek do pacjenta (s. 69). W postawie moralnej lekarza ks. Olejnik wyróżnia trzy czynniki: kompetencje zawodowe, styl pracy i kulturę moralną. Weryfikują się one w odniesieniu do konkretnego pacjenta. Dlatego po omówieniu ogólnych zasad, Autor omawia szczegółowo następujące zagadnienia: pozyskiwanie i przyjmowanie pacjentów, odniesienie do pacjentów, sprawę tajemnicy zawodowej, stawianie diagnozy, problem honorarium, terapie, przypadki trudne i problem przeszczepiania narządów (s. 69-88). Są to sytuacje, z którymi spotyka się na co dzień każdy lekarz i pracownik służby zdrowia. Określenie etycznych zasad w tych przypadkach wydaje się bardzo pomocne, a nawet wręcz nieodzowne.

Jeszcze dokładniejszej analizy i oceny etycznej wymagają te problemy współczesnej medycyny, które budzą kontrowersje, takie jak: regulacja poczęć, niszczenie życia prenatalnego, eutanazja, stan terminalny i zgon pacjenta. Omawiany Autor nie tylko nie pominął, ale rzetelnie je przedstawił (s. 93-108). W oddzielnym rozdziale ks. Olejnik rozpatrzył eksperyment medyczny, jego sens i granice (s. 113-114). Zajął również stanowisko wobec problemu sztucznego zapłodnienia (s. 118) i dokonywania eksperymentów na embrionach i płodach ludzkich (s. 121-124). Ponieważ sprawy te są przedmiotem zainteresowań nie tylko lekarzy specjalistów, ale szerokiej

dyskusji społecznej, przeprowadzone analizy mogą pomóc w wyrobieniu sobie właściwego sądu etycznego wszystkim tym, którzy z tymi problemami się zetknęli lub bodaj o nich słyszeli.

Ostatni rozdział omawianej książki traktuje o społeczno-zawodowych zadaniach lekarza. Świat medycyny tworzy bowiem swoiste środowisko społeczne, w którym lekarz ma funkcjonować jako człowiek. W punkcie „Stosunek do innych lekarzy i personelu medycznego” pojawia się często, wzięte z Kodeksu Etyki Lekarskiej słowo „życzliwość” (s. 129-132). Taką bowiem cechą powinien odznaczać się lekarz. Oprócz nich Autor omawia powinności nauczycieli akademickich (s. 134-136) oraz wszystkich tych, którzy tworzą społeczność zawodową, w tym szczególnie zadania Izb Lekarskich i organów samorządu zawodowego (s. 138).

Istotne są również zadania ogólnospołeczne lekarzy, którym ks. Olejnik poświęca osobny punkt swej pracy (s. 139-145). Względy społeczne są istotnym motywem pracy zawodowej lekarza. Autor stwierdza: „Wykonując ważne zadania społeczne, pełniąc trudną i odpowiedzialną służbę na rzecz wielkiego dobra społeczeństwa, mogą lekarze liczyć na uznanie ze strony tego społeczeństwa” (s. 142). To, jakby końcowe zdanie pokrywa się ze zdaniem, którym Ks. Profesor rozpoczyna swoje dzieło: „Medycyna cieszy się w Polsce na ogół wysokim szacunkiem, a lekarze - dużym zaufaniem społecznym” (s. 5).

Swoją książkę Autor kieruje przede wszystkim do „studentów medycyny, jak i pracujących w swym zawodzie lekarzy” licząc na „podniesienie ich świadomości etycznej i moralnego poziomu adeptów medycyny polskiej” oraz na jeszcze większe zaufanie do nich i do ich pracy w społeczeństwie (s. 7). Adres ten trzeba poszerzyć zatem o wszystkich tych, którzy korzystają z usług służby zdrowia. Znajomość zasad etyki lekarskiej bowiem powinna służyć wyrabianiu właściwych postaw zarówno pracownikom służby zdrowia, jak i pacjentom. Dlatego warto sięgnąć po tę jakże potrzebną książkę.

Trzeba jeszcze wspomnieć o drugiej publikacji na temat etyki lekarskiej pt. „Refleksje nad etyką lekarską” wydanej przez Wydawnictwo Archidiecezji Warszawskiej, Warszawa 1992, ss. 192. Jest to praca zbiorowa pod redakcją doc. dr hab. n. med. Krystyny Osińskiej. Publikacja zawiera artykuły kilkunastu profesorów i lekarzy. Autorom obu pozycji należą się słowa wdzięczności za gruntowne i rzetelne przybliżenie etycznego wymiaru medycyny.

Ks. Andrzej Garbarz

